

GERELYES ENDRE:

SZÉGYEN

Kiértem a ritkás, szálerdei részből, s rákanyarodtam a Csigásforrás felé vezető mélyútra, melynek alját hatalmas fehér kövek tarkázzák, s úgy merednek elő a vörös agyagból, mint letépett húsból a csontok. Igazi „nedves” szakasz ez, s amíg az ember a háta mögé tologatja ezt a három kilométeres zihálót, facsaró víz lesz az inge. Oldalt, az út fölött, rőzsehalmok állnak, s ha egy-egy pillanatra az ösvény feltornázza magát a föld színéig, jobbra, balra nagy fekete foltok látszanak, égési sebek a föld testén. Elhordott boksák nyomai ezek, évtizedekig nem nő rajtuk a hosszúszerű erdei fű. A hátamon fél mázsa krumpli, só, liszt, konzervek, miegymás.

Mindeddig frissnek éreztem magam, a teher még keilemetlen sem volt. Ez azonban nem az igazi erőpróba, inkább valami belső összeszedettség következménye. Pedig erős iramot kellett mennem, hogy én érjek a Csigás-forráshoz elsőként. A dolog eddig szépen haladt, magam vagyok, Szokács lemaradt. A komoly mérce azonban most következik, ez a kegyetlen ösvény, ez a három kilométer. Némi támpontom már most is van. Amikor először jöttem ezen az úton, össze-vissza talán 40 kilóval, már itt a mély út kezdetén úgy éreztem, nem megy a dolog, nem bírom tovább. Most erről szó sincs, az egyhónapos tuskózást elkönnyvelhetem a bevételi oldalra. Persze más egy nyugodtan emelkedő dűlőút, és más ez az átok. Most is alig mentem száz métert, óvatosan tapogatózva a kövek között, amikor meghallom a fáradtság még halk, de egyre erősödő hangjait. Melegítőben és tornacipőben jöttem, nagyon kell vigyáznom a bokámra. Úgy lépkedem az alattomosan mozduló kövek tetején, mint egy tojástanócs, s mert mindig lábujjhegyre nehezedem, a lábaim kezdenek kidőlni.

Először a térdem jelez. Pontosan olyan érzés, mintha minden sima mozgást biztosító anyag elpárolgott, elszívárgott volna, s most egymást horzsolva, és koptatva, kintlódva forognának a térdizület csontjai. Szinte hallom keserves csörgésüket, csikorgásukat. Ez a nyavalyás fáradtság a combokban terjed tovább, de egészen másfű fájdalom formájában. Ha az efajta megfigyelésekben örömet lel valaki, ez némi változatosságot is jelent. A felsőcomb végighúzódo, hosszú, háromszög alakú izmok óhajtanak rostonként széjjelmálni, de ha ezt nem lehet, legalábbis szerterepeszteni a bőrt, kibukkanni, s némi friss levegőt szívni. Néhányszáz méteres kapaszkodás után ezt a szólamot veszi át a lábszár. A szaggató, tépő, görcsösen hullámzó fájdalom itt megállapodott. otthont alapít, berendezkedik, s mint egy félmaréknyi izzó parázs, rendületlenül fészkel a lábszáramban.

Természetesen korántsem szigetelődik a dolog csak ide, erre a testrésze. Derekam és vállam is részt kér ebből a rosszindulatú szimfóniából. A mélyút egyharmadán lehetek, midőn megkezdődik a „letörök a derekam” — korszak. Pedig a terhelés a lehető legjobb, tulajdonképpen két zsákot viszek, egy széleshevederű, szorosra szijazott hátizsákot, és egy általvetővé kiképzett, közönséges daróc alkotmányt, amely középen összesodorva himbálódzik, csak saját súlyától rögzítetten, a zsák tetején. A magazinós nem látta akadályát annak, hogyha útközben pihenünk, egymás csomagját újra rendbehozzuk, melynek egyszerűségében furfangos szerkezetével egy ember nem boldogul. Közöttünk azonban pillanatnyilag oly teljes az egyetértés, hogyha a másik belégebéd, akkor sem nyújtuk ki egyetlen ujjunkat sem e célból. A súly pedig súly marad a legésszerűbb málházás mellett is, és ezen a hordszíz sem segít. Egyideig megváltóként ünnepelték, de az öregebb szlovákok, akik már kiábrándultak belőle, akkor is ellene voltak. Az egésznek a lényege az, hogy a teherre még egy szíj kapcsolódik, amit az ember a homlokával feszít meg, és mentesíti vállait. Ez is jó, egy bizonyos terhelésig. Én csak azt tapasztalom, hogy nyakam minden izma kétségbeesetten kidagad, mintha egy fojtogató kezét parirozna, s közben képtelen vagyok szabadulni a gondlattól, hogy ez a rohadt szíj a fejemet komótos, böles lassúsággal, de hallatlanul biztosan, belépasszírozza a vállaim közé. Ezért sürgősen kikapcsolom, s ekkor a hevederek szakadnak kétszeres súllyal a vállamra, s héctentis vastagságukból pillanatok alatt cukorspárgává cingárodva, a vállamat kezdik gyötörni.

Rigók füttyögnek, zsong a rekettyés, kék az ég. Meleg, tiszta nyári reggel van, ha jobbra pillantok, a Muzsla remegő csúcsát látom. Baloldalt nincs kilátás, zöld bozóttal húzódik.

A hasizmaid csöndesen remegnek: az állandó igénybevételtől, s hátul, pontosan az oldalam közepéig, pokolian fáj a derekam. Lassan úgy érzem, testem egyetlen, tapintható fáradság-halom. A nap — tizenegyre jár az idő —, pontosan az arcomba süt, s ha a fejem fordítom felé, az agyvelőmet melegíti. Izzadok, csikorgatom a fogam a hanyagságom miatt, félmeztelen kellett volna nekivágni az útnak, s a hevederek alá gyúrni a melegítőfelsőt. Hajnalban, amikor a telepről elindultunk, még hűvös volt, jól esett, de az élelem felvételezése után, Szuhapatakon sem vettem le. Szomjazom. Egy pillanatra az is megfordult a fejemben, hogy marhaság volt erre az istenhátamögötti telepre jönni, de ezt már ismerem, ahányszor nehéz volt, mindig ezt hajtogattam, már nem veszem az ügyet komolyan. Az biztos, hogy nem egy kéjútazás. Az erdőgazdaság legeldugottabb munkahelye, még út sincs hozzá, egyszerűen nincs útja, a legközelebbi szekérvány 4—5 kilométerre van, a műút a kétszeresére. Akik ott dolgoznak, úgy egyeztek meg az erdészettel, hogy maguk hordják fel az ételmet, s ezért fizetik a teljes munkanapot. Másfél óra az út le, kettő és fél fel, utána alvás és kártya, de nincs ez túlfizetve. Húszan vagyunk, s hetenként kétszer jön két ember.

Elértem az elágazást, innen a kékvörös jelzés Szilvásd felé kanyarodik, Csigásforrás cirka egy kilométer még, kétezernél is több lépés, állandó kapaszkodóval. A szomjúság már igen kellemetlen. Hajdan megtanultam ama arany szabályt, miszerint orrunkon vegyünk lélegzetet. Lehet, hogy az én orrüregem kicsi, de úgy érzem, hacsak itt szedném a levegőt, pillanatok alatt megfulladnék. Tátott szájjal lélegzem, s a bezúduló meleg levegő kiszikkasztotta szájpadrólásomat, s amint megtapogatom a nyelvemmel, mintha egy testembe illesztett műanyagdarabot simogatnék. A verejték végigcsurog a hátamon, gyülekezik a derekamnál, s betetőzve kőnjaimat, legalább négy helyen viszketni kezd a testem.

Kíváncsian, és kicsit félve figyelem magam. Az akaratérő nem minden, tapasztaltam ezelőtt három héttel. Lehet valaki kemény legény, megy, küszködik tovább, de csak egyetlen pontig, amíg fizikailag bírja. Azután összeesnek, s noha akkor sem az akaratérővel, a szándékkal van baj, egyszerűen nem tud tovább menni, moccanni sem bír. Persze, a dolognak fázisai vannak s a teljes kikészülést megelőzik az izomgörcsök, látási zavarok, azután az öntudatlanságba torló gépies gondolkodás. Erzem, hogy nincs komoly baj, amíg az ember nevetni tud saját baján, addig semmi hiba. Ma már tudom, hogy a testi kondíció roppant lényeges, de ez sem minden. Amikor első nap abbahagytam a tuskószedést, éppen hogy sikerült bevánszorognom a sátorba és nagyon szégyelltem magam. Ezt sem tenném többé. Világos, hogy minden új munka új izomcsoportokat vesz igénybe, hogy amíg meg nem edződik, újra és újra fárad.

Tudtam, hogy ez a hónap új munka lesz, azt is, hogy fásasztani fog, de hogy így elgyalázódjam, azt nem sejtettem. Akkor gondolkodtam azon először, hogy elmegyek, visszaszököm, s éjjel, a szénával töltött zsákon sokáig fontolgattam, mit tegyek. Két szó miatt nem jöttem el, majdnem véletlenül ragadtam ott, úgy, ahogy odakerültem. Ez az egész munka úgy kezdődött, hogy jól akartam éreztésgizni, mert egvetemre jelentkeztem, és alaposan beleavágtam. Sokat tanultam, sokkal többet, mint szoktam, a dolog rendben zajlott le, úgy, ahogy terveztem. De ezután két mérkőzést is elvesztettem, és nem is erős ellenfelek vertek meg. Az egyiket kihíztam pontozással, másik vasárnap kiűtöttek, egyszerűen nem működtek reflexeim, nem bírtam idegekkel. Megijedtem, s futottam az orvoshoz. Idegkimerültségről beszélt a doki bácsi, feltétlen kikapcsolódás, kemény fizikai munka. Hát nekem kapóra jött a diagnózis, akkoriban olvastam Csernisevskij „Mit tegyünk?”-jét, aki szellemi ember létre hajtó vontat, fát vág, fekete kenyeret eszik. Persze, azonnal a favágásra gondoltam, gyönyörű dolog lehet hatalmas fenyővel birkózni, diadalmasan hallgatni a recsegve lezúduló óriások estét, s egyetlen fejszével szembeszállni a dzsungellel, férfimódra. Es nem közbömbös, hogy az ember a hallatlanul egészséges munkakörülmények, s a nehéz munka miatt, kötélművekkel térhet vissza a civilizáció vattarendszerébe. Azonnal jelentkeztem az erdőgazdaságnál, ahol közölték velem, hogy nyáron nincs ugyan fadóntás, de mehetek tuskót szedni. Ha lúd, legyen kövér, a legelhagyottabb helyet kértem. Így kerültem a Perjéstetőre.

A telep öt katonai sátor volt, vízközelben felverve. Egy nagyobb tisztás végében feküdt, jóformán a sátrák mellett futott egy hatalmas, négyszáz-

méteres, meredek lejtő Sasvárad felé. Ezen a lejtőn feszegettük, szaggattuk a tuskókat, megköbméterezték, s boksába raktuk, faszén lett belőle. Ez volt a munka.

Lenn tájékoztattak. Nem is a munkától, inkább az emberektől tartottam. Uzbencék, bizonyára szakállas, faragatlan alakok, bagóznak és verekszenek. Mondom, az emberektől tartottam, de olyan gyönyörű reggelen értem fel — egy négykilós oldalzsákkal —, hogy egyszeriben megvigasztalódtam. Csupa derű voltam, amint beléptem az „Iroda” felirással ékes sátorba. Köszöntem egy hatalmasat — gondoltam, ezt szeretik —, szétnézegtettem, de nem volt ott senki. Alltam, a lábam váltogatva, míg nem jött egy kötényes bácsi, csupavér kézzel. — No — gondoltam —, itt az első medve s recsegve megmondtam neki, hogy a munkavezetőt keresem. Nézegetett egy darabig, már rosszul éreztem magam, úgy fűrészelt, s megszólalt végül:

— Mi az, be van maga rekedve? Mi a fenének ordít?

Éreztem, hogy piros lesz a fülem, kinyögtem, hogy mit akarok, még egyszer.

— Hát akkor menjen le a vágásig, most ott dolgoznak, s keresse bátran Kovács Marcellt. — S mutogatta a faggyas, véres kezével az irányt. Meg szerettem volna kérdezni, hogy ő-e a szakács, mit főz, valami ilyen hülyeséget, de hogy szólíthattam volna, nem tudtam, mi itt a szokás. Maga a szakács? A nagyapám lehetne, így foghegyről kérdeztem; de azt meg, hogy szakács tetszik lenni, marhaságnak éreztem. Hagytam a fenébe az egészséget. Mornogtam valamit, s mentem lefelé. Olyan volt az öreg apó fehér szemöldökével, hajával, és barna arcbőrével, mint egy vattamikulás.

Leereszkedtem a tetőről, s kerügetve a rekettyét, gödröt, nézegettem, hol lehet Kovács Marcell? Közben ahogy ott térferegtem, néztem azt is, mit dolgoznak. Először körülássák a tuskót, kiszabadítják a gyökereket, s ha kicsi, nekimennek egy rúddal, egyszerűen kifeszítik, mint egy zápfogat, ha nagy, fejével elmetszik a kapaszkodóit, ékkel széthasogatják, szerteszaggatják. Kérdőzködéseimre végül egy négyes csoporthoz igazítottak, akik egy kölöncöt feszítettek, hogy csak úgy nyögtek belé, s meg-megcsúszó cipőjük horzsolta, turta a faforgácsos földet.

— Jónapot! — mondtam. — Kovács Marcellt keresem.

Rám sem néztek, erőlködtek tovább. Medvéik — gondoltam —, elvadulnak, megszörösödnek. — Kovács Marcellt keresem, a művezetőt.

— Miért? — Azt mondja az egyik. — Maga mit gondol, hány Kovács Marcell szaladgál itt?

Bosszantott a csípős nyelve, meg szégyenkeztem is, hogy már két „falsot” fogtam, s mind a kettőt észrevették.

— Tessék — lépett elé az egyik —, én vagyok Kovács Marcell, no.

En megmondtam, mit akarok, mutattam a felvételi papírt. Hunyorgó szemmel nézte, afféle kemény kis borsember volt, az orra olyan vékony, mint egy késpenge, két szeszínű szemöldök felette. Amíg leste a papírt, állandóan rámpillangott, de csak egy-egy másodpercre, s újra a papírt nézegette.

— Jól van — azt mondja —, hát csak jöjjön velem. Majd ide iparkodjék vissza. Jóska — fordult a három álldogáló felé —, új ember jött, majd fogjátok közre.

Megnéztem én már akkor magamnak azt a legényt, aki először szólt, sűrű, fekete hajú ipse volt, turcsi orral, olyan bikanézéssel mustrálgatott engem, de hát elég sok haragosnézésű fiút láttam én már, kesztyű-közben benn a szorítóban, gondoltam, nézz csak, nézd ki a szemed, ha ez jó neked. Mentem Kovács után, aki átizzadt barna ingében úgy ugrált előttem, mint egy mezei nyúl. Egyik kezével térdére támaszkodott, a másikkal evezett hozzá. Fent beírt, rovatot nyitott nekem.

— Ismeri a munkát?

— Persze — mondom —, dolgoztam már irtáson.

— Látom — mustrált végig —, mert hogy ez nem irtás, hanem vágás, no.

— Szóval, dolgoztam már ilyesmit.

Ez nem volt igaz, de átnéztem egy erdészeti szakkönyvet, amikor feljöttem ide. Hazudtam egyet. Gondoltam, így nagyobb a respekt.

— Jó. Akkor adok szerszámot, s beállhat.

Kaptam egy keskeny hasilófejszét, vasékeket, s egy nyolckilós pörölyt. Kezetfogtunk és megütközve figyeltem, hogy letegesz. Valahogy úgy éreztem, vesztettem önmagamból. Amíg a nevem nem volt a papíron, megtisztelt, magázott, most mintha rabszolga lettem volna, az istenit. Elintéztem azzal, hogy az apám lehetne.

— No, öcsém — kezdte, s ez ütött meg —, nyomd, amíg birod. Nézd csak itt brigádban dolgoznak, kibújni nem lehet. Napi egy köbméter. Idehallgass! — szolt utánam az ajtóból. — Itt már járt egy-kéi diák, de eltűnt mind, mint a nyúl a zabbán. Meddig akarsz maradni?

— Egy hónapig.

— Hát ha kihúzod ezt a hónapot, nem fog ártani neked.

Amint vállamon a szerszámokkal lefelé bukdácsoltam, rosszul éreztem magam. Szótlanak, barátságatlanul fogadtak, kezét egyik se nyújtott. Kovácson kívül, de ő meg gyanakszik, hátha ellógok én is, taknyosnak tart. Az a fekete pasas az nem lehet többb huszonegynéhány évesnél, de azzal előbb-utóbb tengelet akasztunk, ezt én érzem, mint hangya az esőt.

A brigád szótlánul fogadott, mogorván. Hogy szólítsam őket? Szaktárs? Szaki, vagy elvtárs? Sehogy, megint nem lett belőle semmi, álltam a lábamhoz eresztett fejszével, kalapáccsal, elhagyatottnak éreztem magam. Nem tudtam mihez kezdeni közöttük, míg az egyik meg nem szánt, s szolt egy-két szót. Kikerestünk egy tuskót, s nekiállt az ásóval magyarázni, mit hogyan tegyek. A többiek álltak, néztek. Talán őt várták, mondtam hát, hogy hagyja abba, majd én elintézem ezt magam is, köszönöm szépen. Erre rámnézett, megvakargatta a bozontos, vörösös szőrt a mellén, s otthagytott, mint Krisztus a vargát. Majd én megmutatom néktek. Ezen a napon ért a szégyen első hulláma.

En most nem a szemérmes, némi arcélénkítő, apró restelkedésekre gondolok, amikor a szégyent említtem, hanem arra a keserves, majdnem aljas érzésre, ami szerencsére ritkán, de mégis jelentkezik mindenki életében. S akit meglátogat, az úgy érzi, ott, abban a pillanatban meg kellene halnia, elvesztette önmaga előtt a jogot arra, hogy tovább éljen. Rettenetes érzés. En eddig a nyári hónapokig, bárhogyan kutatok is az emlékek között, úgy tudom, csak egyszer szégyelltem magam igazában. Tízéves voltam akkor, az egész az elhúzódó frontot követő első nyáron történt. Tuzáék akácádján. Akkoriban szovjet katonakórház volt a kastélyban, az utcánkban is lakott egy katonaeorvos, egy nagyon szép, fiatal feketehajú nő. Sűrű szemlödőke volt, olyan sűrű, hogy nálunk szokatlan is, és nagy, fekete szemmel nézegetett maga körül. Roppant tisztelettel környezetük, mert néha felcsatolta a pisztolytáskáját. Engem különösen szoros szájak fűztek hozzá, mert egyszer megsimogatta a fejemet. A délutáni fürdés részleteiről beszélgettünk, amikor előtűnt a Mészáros Lázár utca sarkán. En elhatároztam, hogy dűlőre viszem a dolgot, egyetlen gyors csapással elfoglalom szívét. Ecélből villámsebessen felmásztam az egyik japánakác első vízszintes ágáig, s úgy időzítve a dolgot, hogy a produkció teljes szépségében bontakozzék ki, csináltam egy haskelepet. Nem számoltam azonban Németh Zoli luciferi tulajdonságaival, aki a városrészt elismert hazudozója és intrikusa volt. Egyszóval, amint a doktornő kellő távolságra érkezett, befejeztem a kelepet és egy fészekkel szerettem volna megkoronázni az ügyet. Ezért egy tökéletes függeszkedést végeztem, amelynek kellős közepén odaugrott Németh Zoli, és lerántotta a gatyámat. Ott lógtam ég és föld között, mint egy leleplezett emlékmű és hallottam, amint a doktornő egy hatalmasat nevet. Ekkor éreztem először azt a kibíratatlan, tébolyító, igazi szégyent. Úgy gondoltam, nincs helyem többé a földön, ott akartam maradni a fán. Később lejöttem, összeverekedtünk, elmentünk fürödni, akkor át-estem a dolgon, de amint visszaemlékszem, ma is megcsap ez a megátkozott hangulat. Tizennyolc éves koromig többé nem is szégyenkeztem. Ezen a nyáron azonban olyan géppuskasorozatnyi adagot kaptam, hogy nehéz volt kihevernem.

Nekiálltam a tuskónak és tempósan, lendületesen, mint otthon, ásni kezdtem. A dolog azonban nem ment. Rengeteg apró gyökeret kellett elszagatnom, melyek úgy tartották az egyébként porhanyó földet, mint a vasbeton. Amikor eljutottam a gyökerekig, tovább nehezedett az ügy. Az ásó gyakran beszorult, beakadt a fába, megrekedt. Órákig kínlódtam, amíg egyetlen nyavalyás tuskót kiszabadítottam, vágásra hoztam. Nekimentem a fejszével és örültem, hogy itt a munka java. Meglendítettem és lecsaptam, de nem mart a fába, mert a rugalmas, kemény, alig sebzett fagyökér visszadobta. Sokat nyavalyogtam, amíg rá-

jöttem, hogy nem szabad kiszedni a gyökér alól a földet, s oldalról, ékvágással kell elmetszeni. Egy jókora példányba kapaszkodtam, s mire minden gyökerét elmetstettem, Mikulás bácsi ott fenn, baltafokkal újra megütögette az ágyúgolyó hüvelyt, vége volt a napnak. Ott álltam egy körülmetszett, teljesen ép tuskóval, s negyedrészt sem szedtem össze a normának. Nem mentem a többiekkel, nekiálltam, megpróbáltam szétverni, beőkeltem, s csapkodtam a porölylyel. Estére megtudtam, hogy a fa legrosszindulatubb része a gyökérközelpben van. Fönn a szálak egyenesen futnak, itt átsapnak egymáson, összekúszálódnak, befonják, s szövevényükkel erősítik egymást. Egyedül dulakodtam ott a szürkületben, s munkám gyümölcse néhány kisebb-nagyobb darab volt, melyeket lehasogattam, jóformán lerágtam a töről. A kezemet feltörte a kalapács, mert amint vas csapott vasra, számtalan remegés futott végig a vibráló szerszámnyélen, és én görcsösen markoltam a kalapácsot. A vállam és a hátam sajgott és nagyon éhes voltam. Fel kellett mennem és mint az ebédnél, Mikulás bácsi most is ide nyújtotta a csajkát, kimért egy adag pörköltet. A többiek csoportokba verődve, „bandákban” ültek a földön, s hol innen, hol onnan, óriási nevetés harsozott. Egy fának támasztottam a hátam, kanalaztam a levest, s néztem a völgyet. Valahol, innen vagy húsz kilométernyire, otthon is vacsoráznak. A borókák mozogtak a szélben, olyanok voltak, mint egy-egy apró manócska. Egyszerűcsak megáll mellettem az a leketehajú, vállas, szépenfésült fiú, és azt mondta:

— Idehalgasson, fiatalember. Nekem nincs semmi kedvem magára dolgozni. Láttam, mit piszmogott egész nap össze. Itt melözni kell ám, nem nagyképűsködni!

Bement a bakrok közé, én meg letettem a kanalat, s néztem a csajkában párolgó húsdarabokat. Mit tehettem volna egyebet? Nem tudom miért mondta, hogy „nagyképűsködni”, de itt tényleg dolgozni kellene, és én nem tudok. Nem tudok dolgozni...

Ez volt ez első porció...

Az ösvény már nem kavarog vég nélkül előttem, tetején meglátom az eget, itt a forrás. Apró tisztáson egy alacsony bazaltfalból, csövön csorog a víz. A kövek közeit megfugázták, nagyon takaros, mint egy meseházikó. Amikor először jöttem élelemmel a hátamon erre, nem láttam semmit. Megállok a teherrel, vizsgálgom magam. Fáradt vagyok, de csak annyira, hogy kétperces álldogálás után indulhatnék is tovább. A lábaim pihenőhöz jutnak, a fájdalom eltűnik, a hátam is csak csöndes, meleg zsbongással észleli a terhet, csupán a vállam vágja változatlanul a heveder. Kikapcsolom, s mindkét zsákot leeresztem. Most már szükség lesz Szokács segítségére, az egész terv többek között, erre is épül. Egyébként fázom ettől a kibékülestől, nem tudom, Kovács módszere bevág-e. Ő szölt, hogy Szokács jön le, s j'jnek vele én is. Nagy derbi volt ez a feljövétel feltétlenül meg kellett előzőnom, nekem kellett előbb itt lennem, az első utunk miatt. Az egész dolog úgy jött össze, hogy meg akartam mutatni, érek azért valamit. Az élelemhozásért nem törte magát senki, gyakran jelölni kellett, s az önként jelentkezőket szívesen látják. A negyedik, vagy ötödik napon zajlott le a dolog, akkor rájöttem már egy csomó fogásra, megvolt a köbméter, ennek a Szokácsnak akartam megmutatni, hogy vagyok olyan legény, mint ő. Azóta nem szölt ugyan egy szót sem, de éreztem, hogy utál, hát én sem sündörögtem körülötte. Amikor megtudta, hogy együtt megyünk, odajött hozzám és azt mondta:

Nézze, — nekem ellenszenves volt az is, hogy úgy énekel, affektál, úgy beszél, ahogy a haját fésüli, — én nem vagyok ápolónó, ha kikészül, nem csinálhatok magával semmit, értjük?

— Bizza csak rám azt a kikészülést, szakikám!

Az ujjával megütögette a trikómat.

— Jegyezze egyszer s mindenkorra meg, én nem vagyok magának szaki. Szokács Józsefnek hívnak.

En akkor úgy utáltam már, hogy köpni tudtam volna, s megint mocorgott bennem, hogy visszalépek, de azután nem tettem. Meg álltam meg, hogy ne válasszoljak neki, értse, ahogy akarja.

— Ne féljen, ezt nem felejttem el.

Igy indultunk. Másfél órát mentünk egymás sarkában, de egy pissenés nem esett. Felmá'háztunk, s Szuhárol visszafordulva éreztem, hogy gyorsabban indul a szokottnál, választhattam, hogy lemaradjak, s beismerjem, hogy feladtam, vagy lépést tartsak velem. Mentem utána egyre nehezebben, tiszta golgotajárás

volt az egész. Még a mélyútra sem kanyarodtunk, már úgy éreztem, szétszakad a hátam, s közben állandóan énekelgettem magamban, hogy „este van már nyolc óra, ég a világ a boltba”. De csak ezt a két sort. Később abbahagytam, s akkor a sarkát nézegettem, hogyan emelgeti, s teszi föl-le, föl-le. Azután már ezt sem láttam, hányingerem volt, s a forrásnál összeestem. Amikorra én felértem, ő már kipihente magát, fölállt, odajött fölem, megnézett és elment. Megpróbáltam felemelkedni, vergődtem, belekapaszkodtam a fűbe, de nem ment, pihennem kellett. Később mozdítgattam a zsákot, de nem volt egy szemernyi erő sem a karomban, sem a derekamban. Egyszer fölemeltem, vagy egy méterre, de leejtettem, s azután már ez sem ment. Lefeküdtem a zsák mellé a földre, teljesen örült módra viselkedtem, beleharaptam a fűbe és sirtam.

Ez egy új „nem lehet továbbélni”-pillanat.

Később Gordos és Harangozó János bácsi lejöttek, bevitték a csomagot s be-támogattak engem is.

Nézem a helyet, ahol három hete feküdtem, odatettem a zsákot, s most nem tudtam megállni, megpróbálom, megemelem. Jön. Nem könnyű, de engedelmesen mozdul. Lehajítom, vissza a másik mellé. Kibontom a hátizsák zsebét, rum van benne és cigaretta.

Az egész dolog Marcel bácsi haditerve volt, a verekedést követő napon pat-tant ki serény agyából. Munkaidő közben hivatott. Sejtettem, hogy komoly az ügy, nem szokott ő senkit hivatni, elmegy és megkeresi. Bementem a sátrába, köszönök, leültetett. Előtte ácsccruza és papír.

— Halljam, mi volt az a cirkusz tegnap?

— Összverekedtem Szóráccsal. Régóta utáljuk mi egymást. Ennyi az egész.

— Mondd, no!

— Tegnap kioldózott a papucsom zsinórja, leültem megkötni. Ez a strici odalépett, röhögött, és azt mondta: Mi a csoda, már dolgozni se tudok, nemcsak cipekedni? Erre megmondtam neki, hogy hová menjen, mert már nem tudom hányadszor piszkál, a kezében volt egy vasék, azt ledobta, odalépett és meg-pofozott.

— Aha. Szóval ő kezdte, azt mondd.

— Igen. En nem tudom miért rühell engem ez a hülye, de az biztos, hogy utazik rám. Összszakaszkodtunk es elintéztük a dolgot.

— Láttam, hogy szétverted az arcát.

— Szét. Kapott volna még egy párat, ha el nem viszik a fenébe onnan. En tudom, hogy engem itt nem szeretnek, de ő egyenesen gyűlöl. Csak tudnám, miért?

Pislogott, huzogatta a vékony bajuszát két ujjával.

— Nem szeretnek itt téged...

— Így, ahogy mondom. Erzem, mióta idejöttem, állandóan.

— Hát szerinted mi lehet az oka?

— En nem tudom. Senkinek én itt rosszat nem tettem, dolgoztam rendesen.

— Az emberek azt tartják, hogy nagyon fennhordod az orrod.

Hátrazókkentem, nagyon meglepett a dolog.

— Hogyhogy fennhordom, Marci bácsi?

— Úgy fiam, hogy tán arra vagy büszke, hogy most érettségiztél, vagy a Jehova tudja mire?

Csak néztem rá, hogy mondhat ilyet. En beszélhetnék erről, mert velem tör-ténik itt minden ilyesmi, én szenvedtem, amíg meg nem szoktam.

— Amikor idejöttem, egy se fogott velem kezét!

— Fiam! Hát nálunk, aki megjön, az kezel a többivel. Tudom én, hogy más emberek között másképpen van ez, de itt így szokás, no! Képzeld csak el, idejön egy taknyos, se bü, se bá, köp mindenkire. Mi az apád?

— Vasutas.

— Főnök, vagy micsoda?

— Pénztáros. A nagyapám meg paraszt! Na, én húzódok el?

— Az istenfádat, ha ők lettek volna itt, tudták volna, mit kell tenni. Mert ez csak egy dolog! De itt van mögöttem, hogy lassan elfelejtesz minket.

Felugrottam.

— Hogy gondol ilyet — ordítottam, mert nem igaz, nem szabad igaznak lennie. — Hogy meri ezt mondani?

— Hogy? — s nekivörösödve kiabált, ütötte az asztalt. — Megmondom! Hát csak úgy, hogy messze vagy időnk. Nem tudsz te itt beszélni senkivel, látom én azt, hékás! Nincs senkivel egy tisztességes szavad, munka után mászkálsz a hegyen, csak közöttünk nem vagy soha. Azt hiszed te, nem láttam, hogy huzogattad a szád, amikor letegeztelek? Hát te már azt sem tudod, hogy egy ilyen kölyök, ha közülünk való, örömeiben a sapkáját dobálja, ha egy negyvenhárom éves szaktársa tegezni kezdi! Kratofil megmondta, hogy a jó szó sem kellett, nem engedted megmutatni magadnak, hogy kell csinálni ezt az egész vacakot.

— Mert nem akartam, hogy velem vesződjék.

— Egy ilyen melósnak, fiam aki szívvel is dolgozik, rosszabbat nem is akarhattál volna. Mintha tanárodát nem engednéd tanítani. Hány szombaton mentél oda, hogy koccintsanak veled? Jól van, tacsó vagy, ne is igyál. De odamenni, elbeszélgetni, te jöttél, te vagy a fiatalabb! Vagy egy cigi! Ne is cigizz, helyes! De legalább egyszer meg kellett volna kínálni őket! Mert itt meg arról van szó, hogy lássák, ma már, ha valaki tanul, azért ugyanabból a húsból van, mint ők. Es vedd tudomásul, hogy ezt várták is tőled! Azt hiszed te, itt nálunk minden rendben van már? Szokács két éve megkérte egy lány-nak a kezét, az is akkor érettségizet. No! Hát ahogy megtudta az a kis szajha, hogy ez itt dolgozik az erdészetnél, hogy melós, kirúgta, érted? Ha odamész, amint megjöttél, tíz jó szót szólsz, az egész ember a zsebedben van. Te meg a szívében, érted?

Felálltam.

— Elmehetek?

— El. Mész vissza?

— Nem, megkeresem Szokácsot, megmondom, hogy egy nagy marha voltam. Ne tessék haragudni, Marci bácsi.

Szívta a fogát, billegett a feje.

— Nem jó, nem jó, ne menj sefőva. Nem ártott neki ez a verés, nagy legény ő itt, elkelt. Mert Szokács pedig minden aktatáskás embert olyan nyomorékfélenek hisz, nem becüli őket semmire. Jó ez neki. De azt mondd, hogy megy-e már az az út letről, teherrel?

— Megy. Majdnem naponta mászkáltam a forrás felé.

— No! Majd akkor együtt mentek megint. S ott gyalogold le, figyeld meg, milyen pasas ez, tetszik majd neki . . .

Jön Szokács. Most bukkant elő, kétszáz métert kapaszkodhat még. Azt mondom majd neki, elfáradtam a virtusban, segítsen! Szegény srác, éghetett a bőr a képén. Ha az ember megismer valakit, mindjárt más minden. Ugy jöttem ide, mint egy csomó vadember közé, mint egy ismeretlen földrészre, valami hős utazó, romantikázni, Uz Bencéktől, faragatlan, rosszindulatú, elvadult alakoktól tartva és egy jó szót sem tudtam mondani nekik.

Félrenézek, rágom a számat. Most szégyellem magam legjobban.

